

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 5.

Een bewering:

De ideeën van Robert Hooke dragen bij aan het ontstaan van de wetenschappelijke revolutie van de zeventiende eeuw **en** aan het ontstaan van de Verlichting in de achttiende eeuw.

2p **8** Leg beide delen van deze bewering uit.

Gebruik bron 6.

In deze brief portretteert Frederik van Pruisen koning Lodewijk XIV van Frankrijk als een absoluut vorst en zichzelf als een verlicht vorst.

4p **9** Leg dit uit door:

- een kenmerk van het absolutisme te noemen en
- aan te geven hoe dit kenmerk terugkomt in de beschrijving van Lodewijk XIV en
- een kenmerk van de Verlichting te noemen en
- aan te geven hoe dit kenmerk terugkomt in de ideeën van Frederik van Pruisen.

Gebruik bron 7.

Deze declaratie past bij het gedachtegoed van de democratische revoluties in die tijd.

2p **10** Toon dit aan.

Gebruik bron 7.

In hun declaratie verwijzen de revolutionairen naar het ontstaan van de Republiek.

2p **11** Leg uit waarom zij deze vergelijking maken.

Vroegmoderne tijd

bron 5

De natuurkundige Robert Hooke publiceert in 1665 een boek met zijn waarnemingen over de natuur. Over de relatie tussen vuur en zuurstof schrijft hij:

Het lijkt redelijk om te denken dat er niet zoiets bestaat als een vuurelement, dat een vlam doet opstijgen, maar dat die schijnende tijdelijke massa die wij 'vlam' noemen, niets anders is dan een mengsel van lucht en vluchtige, zwavelhoudende delen van afbreekbare of brandbare stoffen.

Deze hypothese heb ik getracht te onderbouwen met een eindeloze hoeveelheid observaties en experimenten. Dit proces hier te beschrijven zou te ver gaan; het zal mogelijk op een ander moment uit voldoende materiaal blijken te bestaan voor een veel grotere verhandeling. Zuurstof is iets dat tot nu toe nog maar weinig werkelijk onderzocht en verklaard is en waarover een ijverige onderzoeker maar zeer weinig informatie zal vinden, terwijl iedereen het inademt en er in leeft, ook al is men zich hiervan niet bewust. Maar als men het eenmaal voldoende zal doorgronden, dan zal dat iemand ongetwijfeld in staat stellen om een rationele, ja zelfs een waarschijnlijke, zo niet de juiste verklaring te geven voor alle verschijningsvormen van vuur.

bron 6

Kroonprins Frederik van Pruisen schrijft op 5 januari 1737 aan de filosoof Voltaire:

Lodewijk XIV was in een oneindig aantal opzichten een groot vorst. Een fout tegen de grammatica of tegen de spelling kan op geen enkele manier de schittering laten verbleken van zijn reputatie, die gebaseerd is op tal van daden die hem onsterfelijk hebben gemaakt. Hij had alle reden om te zeggen: "Caeasar est super grammaticam" (De keizer staat boven de grammatica). Ik ben op geen enkel terrein groot. Alleen door hard te werken kan ik me misschien op een dag nuttig maken voor mijn vaderland. Dat is het enige waardoor ik me hoop te onderscheiden. Kunsten en wetenschappen zijn altijd producten van de overvloed geweest. De landen waar ze bloeiden hadden onmiskenbaar een voorsprong op de landen die in duisternis verkeerden door een gebrek aan beschaving. Bovendien leveren de wetenschappen een grote bijdrage aan het geluk van de mens. Ik zou erg blij zijn als ik ze naar onze afgelegen gebieden kon halen, waar ze zich tot nu toe maar mondjesmaat hebben laten gelden.

bron 7

Een declaratie (afkondiging) uit 1795 gericht tot uit hun ambt ontslagen regenten (bestuurders) van de stad Utrecht:

Het volk van Nederland ziet op hun Bataafse grond de gewenste dag komen, de zon der vrijheid, waar de Nederlandse ingezetenen de uitoefening van hun eigen en gestolen rechten willen hernemen. Rechten, waarvan zij na de afzwering van het Spaanse juk nooit de ware vrijheid hebben genoten en waarvan men slechts kan zeggen dat het despotische gezag van één naar een menigte hoofden is overgegaan. Dit ogenblik doet ons besluiten tot het veranderen van het regeringsbestuur, dat door de ware vertegenwoordigers van het volk, dat alleen het geluk en de welvaart van het volk voor ogen heeft, moet worden vervangen. (...)

Het Comité eist dat u deze raadszaal onmiddellijk verlaat en naar uw woningen gaat als burgers. En als burgers zult u die totale veiligheid voor personen en bezittingen genieten waar elke burger recht op heeft.

Utrecht, 25 januari 1795, het Eerste Jaar van de Vrijheid:

uit naam van het Comité Revolutionair,
Jacobus van Dam, secretaris.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.